

L'Educació per al Desenvolupament: una educació en valors ètics a les universitats

En termes generals, les universitats subscriuen la definició recollida en l'Estratègia d'Educació per al Desenvolupament de la Cooperació Espanyola (2007) on s'entén com a educació per al desenvolupament “el procés educatiu (formal, no formal i informal) constant encaminat, a través de coneixements, actituds i valors, a promoure una ciutadania global generadora d'una cultura de la solidaritat compromesa en la lluita contra la pobresa i l'exclusió, així com amb la promoció del desenvolupament humà sostenible” (Ortega Carpio, 2006b:15).

L'educació per al desenvolupament (EpD) ha de ser un procés que generi consciències crítiques, per fer cada persona responsable i activa, a fi de construir una nova societat civil, tant al Nord com al Sud, compromesa amb la solidaritat –entesa aquesta com a coresponsabilitat– i participativa; en la qual es tinguin en compte les demandes d'aquesta societat a l'hora de prendre decisions polítiques, econòmiques i socials.

Les universitats tenim la responsabilitat de gestionar el coneixement i la recerca, formar bons professionals en tots els àmbits, així com també tenim la responsabilitat de contribuir a la formació en valors per a una ciutadania global crítica i èticament solidària. Una ciutadania

que sigui capaç de reflexionar, de posicionar-se i d'actuar de forma responsable enfront els nous reptes actuals per avançar en la justícia social. Per tot això, en els darrers anys l'EpD s'ha convertit en un àmbit imprescindible de la Cooperació Universitària al Desenvolupament (CUD), encara que l'anàlisi pot ser de gran complexitat perquè no hi ha un consens quant a les tipologies d'accions.

De forma resumida, l'EpD, per una banda, sensibilitza rompent el cercle viciós d'ignorància-indiferència-ignorància; per altra banda, com que no basta només informar, també forma per a la presa de consciència, i, finalment l'EpD consciència i fa possible actuar de for-

ma activa i coresponsable en la lluita contra les injustícies socials locals i globals. Per això, es tracta d'un procés educatiu que té presents diverses dimensions: cognitiva, procedimental i actitudinal.

Un punt de partida: l'OCDS, impulsora de l'educació per al desenvolupament dintre del marc universitari

El compromís adquirit per la Universitat de les Illes Balears (UIB) mitjançant la sensibilització de la comunitat universitària respecte a la solidaritat internacional i a favor d'un desenvolupament humà sostenible és una de les se-

ves prioritats¹, d'acord amb el Codi de conducta de les universitats en matèria de cooperació al desenvolupament, aprovat pel Comitè Espanyol Universitari de Relacions Internacionals (CEURI) el 2006, al qual la UIB es va adherir per decisió del Consell de Govern de 3 de novembre de 2006.

En aquest sentit, i en compliment de les recomanacions que la LOU fa en l'article 92 per fomentar la participació de membres de la comunitat universitària en activitats i projectes de cooperació internacional al desenvolupament i la solidaritat; i tal com recullen els Estatuts de la UIB en el seu article 3, l'Oficina de Cooperació al Desenvolupament i Solidaritat (OCDS), en tant que estructura institucional solidària, gestiona programes per dur a terme accions d'EpD en el marc de les quatre tipologies: Sensibilització; Formació; Recerca aplicada al desenvolupament, i Incidència política i mobilització social.

L'OCDS promou i executa accions d'EpD en els àmbits de l'educació formal, ja que algunes de les accions tenen reconeixement acadèmic per a les persones que hi participen activament (crèdits ECTS² o de crèdits de lliure configuració³); àmbit no formal, perquè altres accions no compten amb aquest reconeixement acadèmic⁴, i àmbit informal, que inclou la difusió a través de la nostra pàgina web, bloc OCDS, Facebook i mitjans de comunicació locals, entre d'altres. De totes les accions o programes d'EpD amb una trajectòria i un ressò important dins la UIB, per una anàlisi més detallada hem seleccionat la Convocatòria d'ajuts per a accions d'educació per al desenvolupament per la seva especificitat, sense voler entrar en el debat actual de què es considera EpD o què no dins les universitats.

Anualment, i des de l'any 2004, l'OCDS publica aquesta convocatòria que té la finalitat

L'EpD sensibilitza, forma i consciència, i fa possible actuar de forma activa i coresponsable en la lluita contra les injustícies socials locals i globals

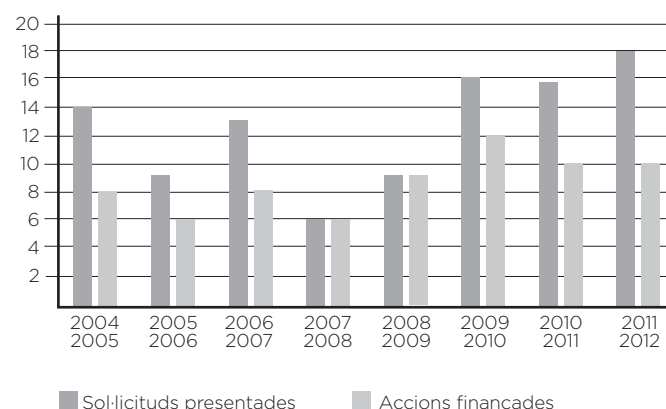
de fomentar accions de formació, sensibilització i difusió en l'àmbit de la cooperació al desenvolupament i la solidaritat organitzades per membres de la comunitat universitària, i actualment emmarcada dins l'EpD. Les accions proposades en el marc d'aquesta convocatòria han de tenir entre els seus objectius:

- Promoure canvis d'actituds i valors que contribueixin a millorar el desenvolupament humà sostenible i a la recerca de canvis estructurals en la societat actual.
- Alertar sobre les situacions de desigualtat i injustícia existents en el món actual, així com impulsar la construcció d'un món més just i equitatiu, i fomentar la consciència crítica i el compromís social del conjunt de la comunitat universitària.
- Difondre els resultats obtinguts de les accions en l'àmbit de la cooperació universitària al desenvolupament i solidaritat realitzades per diferents membres de la comunitat universitària de la UIB.

A la UIB, la Comissió de Cooperació al Desenvolupament i Solidaritat (conformada per representats del col·lectiu de professorat, del de personal d'administració, de l'alumnat i de persones expertes externes) és l'òrgan competent en la resolució de la convocatòria, que avalua i selecciona les sol·licituds presentades.

En el gràfic següent es pot observar l'evolució, tant del nombre de sol·licituds presentades –que ha anat en augment en els darrers anys– com de les accions aprovades, que es manté entre 6 i 12 en el decurs de les diferents convocatòries:

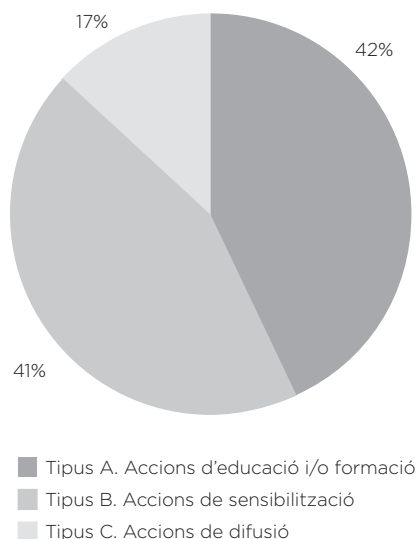
Evolució accions EpD

Aquestes accions que poden ser objecte d'ajut han d'anar adreçades principalment a la comunitat universitària, obertes a la societat de les Illes en general i han d'estar incloses en alguna de les tres tipologies. En primer lloc, accions d'educació i/o formació: organització de cursos, seminaris, tallers...; en segon lloc, accions de sensibilització: organització de conferències, taules rodones, campanyes, entre d'altres, i, finalment, accions de difusió: publicació d'experiències (llibres, fullets...), exposicions, edicions audiovisuals, entre d'altres.

A continuació, en el gràfic es pot visualitzar el percentatge d'accions executades segons la tipologia, de manera que les accions d'educació i/o formació (cursos, seminaris i tallers) i les accions de sensibilització (conferències, jornades, campanyes i cinefòrums) tenen pràcticament el mateix pes, i suposen un poc més del doble de les accions de difusió (publicacions, audiovisuals, i exposicions), la qual cosa també té una correlació amb els àmbits formal, no formal i informal:

Accions EpD per tipus

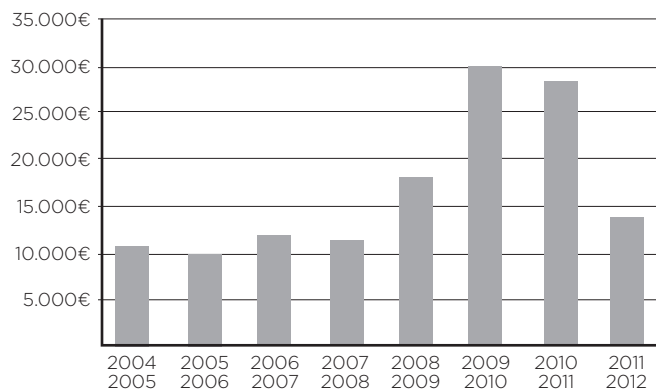

Les accions finançades fins el moment es poden catalogar en les següents temàtiques: interculturalitat, equitat de gènere, drets humans, sobirania alimentària, codesenvolupament, globalització, desenvolupament sostenible (turisme responsable), economia solidària (comerç just, microcrèdits) i salut i desenvolupament humà.

Pel que fa a les persones responsables de les accions dutes a terme, cal destacar que també ha augmentat el nombre de departaments de la UIB que s'han interessat per participar activament en aquesta convocatòria específica d'EpD. Hi ressalten els de Filosofia i Treball Social, Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació, Infermeria i Fisioteràpia i Ciències de la Terra, coincidint amb la seva participació activa a altres àmbits de la CUD.

L'ajut màxim que es pot atorgar per acció és de 4000 euros per cobrir despeses de desplaçament, allotjament, docència i material fungible, entre d'altres. Els ajuts es financen amb càrrec a la partida pressupostària destinada a la Cooperació Universitària al Desenvolupament del pressupost propi de la UIB, i la seva evolució ha estat la següent:

Evolució ajuts concedits per a accions EpD

Si comparem aquest gràfic amb l'anterior sobre l'evolució de les accions EpD, es pot comprovar que malgrat que la demanda ha anat en augment, la tònica ha estat aprovar pràcticament el mateix nombre d'accions, però amb una partida pressupostària inferior a la meitat de les darreres convocatòries. Això es deu, per una banda, al fet que els costos de les accions aprovades han estat bastant més baixos que a convocatòries anteriors perquè s'han ajustat molt les despeses en aquests moments de recessió econòmica i en coherència amb el caire solidari de les accions. I per altra banda, cercant l'auto-finançament a la darrera convocatòria s'ha començat a cobrar un preu simbòlic de matrícula que reverteix en les mateixes accions aprovades i pretén assegurar-ne la participació.

Algunes reflexions

El fet que la UIB compti amb una convocatòria específica de concurrència pública dóna la possibilitat de finançar accions d'EpD a cada

curs acadèmic, n'afavoreix la sistematització, seguiment i avaluació, i és de gran rellevància per assegurar-ne la transparència.

El nivell de participació a la convocatòria, tant en l'organització com en l'assistència⁵ és clau per assolir els objectius que es persegueixen, per això cal fer un esforç per difondre-les aprofitant les noves tecnologies i les xarxes socials. En els darrers anys hem aconseguit enregistrar i elaborar recursos d'EpD en format d'audiovisuals i en format digital que estan disponibles a la pàgina web (cooperacio.uib.cat) i bloc de l'OCDS "Tu hi pintes molt". La comunicació es fa mitjançant les notes informatives que arriben per correu electrònic a tota la comunitat universitària i el Facebook. Tot això amb la intenció de donar-ho a conèixer, no només dins la comunitat universitària, sinó també al públic en general.

Per acabar, cal destacar el valor qualitatiu que té la implicació professional i personal de totes les persones membres de la comunitat universitària, que han fet i segueixen fent possible una millor comprensió enfront dels problemes que amenacen la consecució d'un desenvolupament humà sostenible a escala global, i la participació per poder transformar la realitat, i que permeten caminar i avançar per aconseguir i garantir el rol que realment hauria de tenir l'EpD a les universitats. Ja que encara que aquesta encaixa perfectament amb les funcions i responsabilitats de les institucions d'educació superior, l'EpD com a tal i en totes les seves dimensions, encara és jove a les universitats i no està prou reconeguda.

Ruth Escribano

Oficina de Cooperació al Desenvolupament i Solidaritat
Universitat de les Illes Balears

1 Per tot això, la UIB destina unes partides del seu propi pressupost i també compta amb el finançament del Govern de les Illes Balears mitjançant un conveni de col·laboració amb la Direcció General de Cooperació i Immigració.

2 European Credit Transfer System (ECTS) reconeguts segons l'ACORD NORMATIU 9616 del dia 16 de novembre de 2010 pel qual es modifica l'Acord normatiu 9495/2010, de 22 de juliol, pel qual s'aprova la normativa per a la concessió de crèdits de reconeixement acadèmic per la participació en activitats universitàries culturals, esportives, de representació estudiantil, solidàries i de cooperació (FOU Núm. 341, de 17 de desembre de 2010).

3 Fa referència als crèdits del antic Pla d'Estudis.

4 A l'acord esmentat es varen suprimir la simple assistència a cursos, jornades, seminaris de voluntariat i cooperació al desenvolupament que organitza l'OCDS, en favor de la participació activa en activitats solidàries i de cooperació, com a activitats que donen dret a l'expedició de certificats acreditatius i a l'atorgament de crèdits.

5 Com a dada orientativa a la convocatòria del curs acadèmic anterior, el nombre de persones implicades va ser entre 600-750, això sense tenir en compte realment les accions tipus C (accions EpD de difusió) per les dificultats de mesurar-ho, ni a les persones que poden assistir de forma puntual i no s'inscriuen, o bé aquelles que hi participen de forma indirecta mitjançant les noves tecnologies.